

Михайленко О. Г.

*старший викладач кафедри міжнародної економіки і світових фінансів
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара*

Mykhaylenko O. H.

*Senior Lecturer of International Economics and International Finance Department
Dnepropetrovsk National University*

ВПЛИВ ЗМІН ПРАВИЛ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ В УМОВАХ СТАЛОСТІ НА РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

THE INFLUENCE OF CHANGES IN INTERNATIONAL TRADE RULES IN CONDITIONS OF SUSTAINABLE ON THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE

Анотація. У роботі розглянуті існуючі правила міжнародної торгівлі у рамках СОТ з точки зору сучасних проблем сільського господарства різних країн згідно концепції сталого розвитку. Основним завданням стимулювання окремих форм сільськогосподарського виробництва є перетворення єдиної моделі промислового сільського господарства в більш гнучкі та самостійні, або «регенеративні» системи, які постійно відтворюють ресурси задля більш високої продуктивності та прибутковості з мінімальним зовнішнім впливом, та вирішення проблеми голоду. У статті проаналізовано різні інструменти міжнародної торгівлі, які можуть сприяти вирішенню цього завдання.

Ключові слова: сільське господарство, міжнародна торгівля, інструменти, регулювання, сталий розвиток, органічна продукція.

Вступ та постановка проблеми. Для кожної країни сільське господарство – одна із найважливіших сфер економіки, життєво необхідна галузь народного господарства, яка стосується інтересів практично кожної людини. Воно функціонує задля забезпечення населення продовольством та є джерелом сировини для низки галузей промисловості. Нині понад 80% фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства, тому її виробництво, можна сказати, – це головна умова існування людства.

Але сільське господарство – ще й основа екологічної безпеки Землі. Стале сільське господарство повинно бути економічно доцільним, соціально відповідальним, воно повинно сприяти збереженню земельних, водних, генетичних та інших ресурсів для майбутніх поколінь. Для досягнення сталого розвитку сільськогосподарського сектору необхідне взаємовигідне використання ресурсу природним світом та людиною, ефективне використання відновлюваних та невідновлюваних ресурсів, сприяння розвитку біологічного різноманіття, оптимальне використання земельних ресурсів.

На сучасному етапі одним із найважливіших напрямів світової торгівлі є розвиток торгівлі сільськогосподарською продукцією. Для країн, що розвиваються, це можливість покінчити з бідністю, збільшити обсяги сільськогосподарського виробництва та підвищити рівень зайнятості, а для розвинутих країн – це можливість підвищити якість сільськогосподарської продукції, що експортується та імпортується. Але існує низка проблем у цих країнах, які гальмують розвиток торгівлі. Їх вирішення сприятиме співпраці фермерів та споживачів, що забезпечить зайнятість і відповідну платню за високоякісні продукти та послуги, а також становлення сприятливого для навколишнього середовища та здоров'я споживачів сільського господарства.

Традиційний підхід, що сформувався у сільському господарстві, з кожним роком все менше відповідає сучасним вимогам глобального ринку та концепції ста-

лого розвитку. Вирішення проблеми може знаходитись у сфері органічного агровиробництва, можливість чого обумовлена саме глобальним характером органічного методу. Таким чином, нині гостро постає питання відокремлення та цільового стимулювання різних форм сільськогосподарського виробництва (органічного, ГМО, традиційного), а не тільки загальне нарощування експорту сільськогосподарської продукції. Сприятливі умови торгівлі можуть надати суттєву допомогу в переході до екологічного сільського господарства, а також до органічного землеробства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню питань, пов'язаних з міжнародною торгівлею сільськогосподарською продукцією в умовах сталості, присвячено чимало наукових досліджень як у зарубіжній, так і у вітчизняній економічній літературі. Певні питання даної теми висвітлюються у роботах Д.В. Зеркалова, О. Максимець, Ю. Шпильової, А. Саріса, Г. Дейлі, Х. Френча, В. Сабадаша, М. Вольфе, В. Квайзер, Ф. Вінунц, Д. Фіндлей, І. Акімова, С. Джонсона, К. Штайненгена, М. Янга. Питанням, що присвячені перспективам розвитку органічного сільськогосподарського господарства, займалися такі вчені, як Г.Я. Антонюк, С.С. Антонєць, В.І. Артиш, Р.М. Безус, Н. Берлач, В.В. Вовк, В. Гармашова, О.А. Демидов, Т. Дудар, В.І. Кисіль, М.І. Кобець, М. Крапивко, Б. Кружель, Є.В. Милованова, О.В. Рудницька, П.П. Патики, О.О. Созінов, В.В. Підліснюк, Т.Р. Стефановська, Р. Штейнер та ін. Саме ці дослідження слугували фундаментальною базою для подальшого дослідження.

Отже, попит на сільськогосподарську продукцію, особливо органічну, постійно зростає як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Однак у вітчизняній та зарубіжній економічній науці наразі бракує досліджень, що аналізують вплив змін правил міжнародної торгівлі на перспективи розвитку сільського господарства в умовах сталого розвитку.

Мета статті – проаналізувати сучасні проблеми глобального сільського господарства та визначити вплив змін

правил міжнародної торгівлі на перспективи розвитку сільського господарства в умовах сталого розвитку.

Результати дослідження. Майбутнє регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією повинно враховувати вплив різних форм сільськогосподарського виробництва на зміни клімату, щоб дати змогу країнам забезпечувати внутрішнє виробництво стимулами для переходу до більш екологічних форм, таких як органічне сільське господарство, які не завдають шкоди навколишньому середовищу, водночас сприяючи забезпеченню продовольчої безпеки, можливо і завдяки ГМ продукції.

Основним завданням стимулювання окремих форм сільськогосподарського виробництва є перетворення єдиної моделі промислового сільського господарства, яке сильно залежить від зовнішніх чинників, у більш гнучкі та самостійні, або «регенеративні» сільськогосподарські системи, які постійно відтворюють ресурси, що використовують. Треба досягти більш високої продуктивності та прибутковості (від системи, не обов'язково від окремих продуктів) з мінімальним зовнішнім впливом та стимулювати вирішення проблеми голоду [1].

Нині постає питання виокремлення та цільове стимулювання окремих форм сільськогосподарського виробництва (органічного, ГМО, традиційного), а не тільки загальне нарощування експорту його продукції в світі. Враховуючи зростання побоювань щодо зміни клімату і необхідність у зниженні рівня сільської бідності, є гостра необхідність рухатися в бік сталого розвитку та екологічних методів розвитку сільського господарства, які є більш еластичними та менш енергомісткими.

Вплив сільського господарства на навколишнє середовище та здоров'я людини і залежність між сільським господарством та зміною клімату, як правило, зазвичай ігноруються в міжнародних торгових переговорах, незважаючи на важливі наслідки [2].

Водночас експортно-орієнтоване сільське господарство зростає під впливом лібералізації торгівлі та спричи-

няє негативні наслідки, такі як втрата ґрунтом поживних речовин та води і менш ефективне управління земельними ресурсами.

Звичайне та інтенсивне сільське господарство характеризується механізацією та використанням хімічних добрив і пестицидів, а також опирається на зрошення та викопні види палива. Вони вже завдали істотної шкоди навколишньому середовищу, в тому числі через прискорену втрату біорізноманіття та екосистемних можливостей, викидів парникових газів [3]. Викликана цим зміна клімату має потенціал, здатний підірвати ресурсну базу, від якої залежить сільське господарство. І, отже, аграрний сектор повинен поратись з підвищеною мінливістю клімату та більш екстремальними погодними явищами.

Існує все більше доказів, що екологічне сільське господарство може сприяти адаптації до змін клімату, при цьому збільшуючи ефективність виробництва (рис. 1). Необхідно враховувати екологічні та соціальні витрати в ціні продуктів, оскільки недосконале ціноутворення, політика субсидій та дисбаланси у міжнародній торговій політиці перешкоджають впровадженню принципів сталого розвитку. Ситуація посилюється волатильністю цін, яка відлякує інвесторів від довгострокового інвестування в екологічне сільське господарство [4].

Багато урядів як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються, оголосили про плани щодо збільшення обсягу органічного сільського господарства. Тим не менш тоді як уряди розвинених країн пропонують значні субсидії для органічного землеробства, фінансування у країнах, що розвиваються, недостатньо. В них необхідні більш активні заходи з метою сприяння розвитку органічного сільського господарства та подолання перешкод на шляху до виробництва, маркетингу та торгівлі [5].

Також важливим чинником є труднощі, з якими стикаються виробники країн, що розвиваються, в дотриманні стандартів органічного сільського господарства. Ця проблема перебуває не на національному рівні, але є сер-

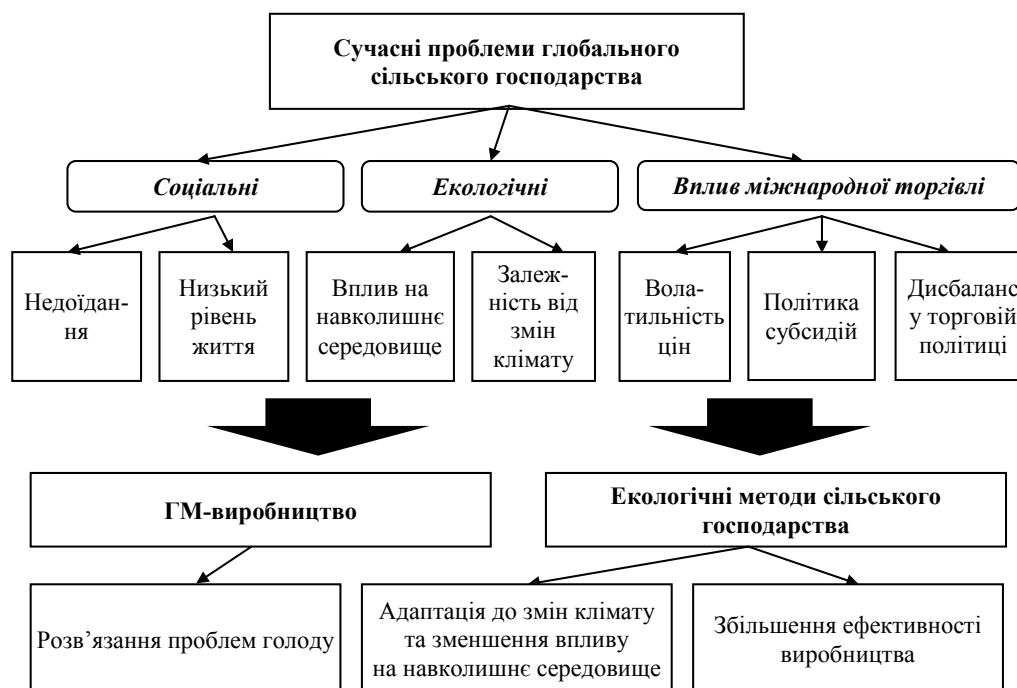

Рис. 1. Сучасні проблеми глобального сільського господарства у контексті сталого розвитку міжнародної торгівлі

Розробка автора

йозною для потенціальних експортерів, яким потрібно дотримуватися безлічі технічних регламентів, стандартів та систем сертифікації. Згідно з позицією ЮНКТАД, важливо знайти баланс між необхідністю гармонізації торгівлі та чесною конкуренції і необхідністю брати до уваги місцеві й регіональні умови та вимоги. Для подолання проблеми занадто дорогої сертифікації третьою стороною, з якою стикаються дрібні фермери у країнах, що розвиваються, були розроблені різні схеми, такі, наприклад, як участь у гарантійних системах та групові сертифікації. Ці альтернативи, які є більш доступними для дрібних фермерів та надають гарантію якості, яка необхідна споживачам, повинні стимулюватися урядами країн, що розвиваються [6].

Сприятливі умови торгівлі можуть, таким чином, допомогти в переході до екологічного сільського господарства й органічного землеробства.

Необхідно зауважити, що наявність поточних тенденцій підлаштування нетарифних протекціоністських заходів, що використовуються країнами, під сучасні правила торгівлі, вимагає постійного корегування правил торгівлі на світовому рівні в бік усунення «вузьких місць» згідно із заздалегідь опрацьованою стратегією сталого розвитку міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами. Інакше будь-які зміни у регулюванні можуть бути використані як основа для введення додаткового обмеження чи захисту і навряд чи сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку.

Формуючи зміни у регулюванні міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією у бік її сталості, не варто також нехтувати увагою до виробництва і торгівлі ГМ-продукції, оскільки в певних регіонах саме вона єдина здатна покращити проблему голоду. Генно-модифіковані продукти стрімко входять у наш світ і вже стали важливою його частиною. Нині генно-модифіковані сільськогосподарські культури займають більше 10% посівних площ планети, при цьому зберігається тенденція до їх подальшого поширення [7].

Одночасно триває подальша глобалізація світових торговельних відносин у рамках Світової організації торгівлі, однією із цілей якої є створення єдиного ринку товарів, у тому числі сільськогосподарських. Як відомо, Світова організація торгівлі – найбільше на сьогоднішній день економічне об'єднання, що ставить своєю метою створення максимально сприятливих і рівних прав у світовій торгівлі. Станом на початок квітня 2015 року членами СОТ є 161 держава. Основним нормативним документом, який регулює торгівлю продовольством у рамках СОТ, є Угода про сільське господарство СОТ (Agreement on Agriculture), яка вступила в силу першого січня 1995 року [8].

Незважаючи на те, що підписання угоди мало усунути усі можливі труднощі у торгівлі сільськогосподарськими товарами, на практиці внутрішня недосконалість угоди спричинила значні труднощі. Різні відношення країн до форм виробництва сільськогосподарської продукції, а саме до генно-модифікованої дає змогу скористатися загальною угодою для перешкоджання торгівлі сільськогосподарськими товарами.

З моменту свого створення генно-модифіковані організми є об'єктом не тільки наукових досліджень, але й палких соціальних і політичних дискусій. Поширеною є думка про те, що рослини, чий гени були змінені, є небезпечними для вживання в їжу і загрожують незворотними змінами на генетичному рівні. Незважаючи на те, що численні дослідження безпечності ГМО показали, що в більшості випадків дані рослини і вироблені з них про-

дукти не більш небезпечні, ніж будь-які інші, остаточною відповідь на дане питання все ще не отримано. І оскільки прихильники теорії небезпечності продуктів, що містять у собі ГМО, наполягають на тому, що основна шкода проявиться в наступних поколіннях, варто визнати, що в даному питанні наука не може нині довести безпеку ГМО, так само як і їх небезпеку, а в міжнародній торгівлі сільськогосподарської продукції існує «презумпція винності».

Відсутність чіткої відповіді на питання і породжує низку проблем у міжнародній торгівлі. Першим проявом такого роду проблем стало створення «Зон, вільних від ГМО». Вони існують більш ніж у 30-ти країнах світу [8].

Тільки на території Європейського союзу створено 174 таких зони. Саме по собі їх існування не порушує правил СОТ, так як внутрішньодержавна виробнича та соціальна політика не належать до сфери регулювання СОТ, тобто країни вільні не виробляти будь-що. Однак у контексті вирішення світової продовольчої проблеми, стримування виробництва і міжнародної торгівлі ГМ продуктами може заподіяти неабияку шкоду. Крім того, існуюча конфронтація між країнами-прибічниками і країнами-протівниками ГМО створює серйозний виклик для нинішнього функціонування СОТ.

Для більшого розуміння масштабів проблеми необхідно відзначити, що лише в США і Канаді частка генно-модифікованих культур у посівних площах складає близько 80%, а в Євросоюзі не перевищує 5%, і країни ЄС активно перешкоджають як вирощуванню цих культур у себе, так і ввезенню їх з-за кордону. Більш детально картину виробництва генно-модифікованих продуктів допоможуть розглянути дані, що представлені на рисунку 2.

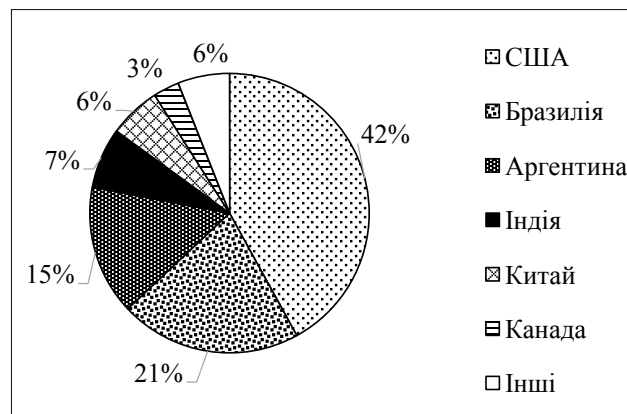

Рис. 2. Частка країн світу у виробництві ГМО [7]

Кристалізовано проблема виглядає таким чином: оскільки продукти, що містять ГМО, визнані безпечними більшістю країн, то ніяких загальних обмежень, які б могли перешкоджати торгівлі ними в рамках СОТ, встановлювати не можна. Отже, такі товари повинні вільно проникати на ринки країн-учасниць нарівні з будь-якими іншими. Водночас окремі країни, виходячи з внутрішньополітичних, а іноді й економічних інтересів, обмежують ввезення продуктів, що містять ГМО, на свою територію, або ж пред'являють до виробників ряд вимог, які ставлять їх у невигідне становище.

У сфері споживання генно-модифікованої продукції, саме в контексті міжнародної торгівлі, проблема пов'язана з такими нетарифними обмеженнями, як маркування і сертифікація. Хоча на перший погляд ці заходи просто підвищують інформативну базу вибору покупця та безпечність споживання і ніяк не обмежують продавця, насправді це не так. Згідно з даними соціологічних досліджень, 53%

опитаних респондентів у США і Європі вважають продукти з вмістом ГМО небезпечними, 13% важко відповісти і решта 34% вважають, що такі продукти безпечні. Таким чином, більше половини споживачів не схвалюють генно-модифіковану продукцію і розглядають маркування як спосіб захистити себе від невправного вибору, що у свою чергу позбавляє виробника значної частки попиту, а, як наслідок, – прибутку.

Зараз вже 64 країни прийняли на рівні національного законодавства закони про обов'язковість такого маркування, причому значна частина цих країн, а саме 61 країна, є членами СОТ. Крім того, у 42 країнах – членах СОТ існує процедура обов'язкової сертифікації продуктів харчування. Для продуктів же, що містять ГМО, ця процедура особливо важка. Дана проблема дуже складна, оскільки формально вимога сертифікації не порушує принципи національного режиму та найбільшого сприяння СОТ, але завдяки внутрішньому законодавству деяких країн щодо ГМО, може бути прирівняна до заборони ввозу таких товарів [10].

У сфері виробництва сільськогосподарської продукції, що містить ГМО, проблема пов'язана з такими нетарифними обмеженнями, як законодавча заборона на вирощування ГМО-культур (наприклад, Японія, Австралія, Австрія, Індія, Німеччина, Польща і ще близько 20 країн). Формально ця заборона ніяк не стосується торгівлі, адже ці країни не забороняють ввозити на їх територію товари з ГМО і продавати їх. Проте, якщо взяти до уваги, що чималу частину товарів генної інженерії, а саме до 10%, становить насіння, то це фактично означає заборону торгувати ними.

Беручи до уваги усі вищевказані факти, можна зробити висновок, що основними проблемами регулювання торгівлі генно-модифікованою продукцією є:

1) різна оцінка шкоди, яку чинять генно-модифіковані продукти в країнах – членах СОТ;

2) різне ставлення до необхідності маркування генно-модифікованих товарів у нормативних документах СОТ та національних законодавствах окремих країн;

3) створення адміністративних бар'єрів у торгівлі генно-модифікованими товарами у вигляді надмірних вимог до сертифікації;

4) заборона на вирощування генно-модифікованих рослин на території низки країн, що додатково обмежує торгівлю продуктами, які містять ГМО.

Найбільш простий і надійний спосіб вирішення зазначених проблем і суперечностей – отримати наукову і достовірну відповідь на питання шкідливості продуктів, що містять ГМО. Але найближчим часом це неможливо, тому розв'язати проблему міжнародної торгівлі цими продуктами необхідно у стані невизначеності щодо характеру такого роду рослин.

На наш погляд, необхідно:

- ліквідувати внутрішню суперечність у правилах СОТ, яке дає змогу, використовуючи пункт про захист ринків від неякісної або ж шкідливої продукції, обмежувати або забороняти ввезення продуктів, що містять ГМО, чим і порушується базове правило про недопущення бар'єрів у торгівлі. Для цього варто внести доповнення до основної «Угоди», яке б конкретизувало, що будь-які обмеження можна вводити тільки в разі доведеної на міжнародному рівні шкоди того чи іншого продукту або ж групи продуктів. По суті, така практика вже зараз простежується у вирішенні спорів між країнами – членами СОТ, проте зараз це правило є неписаним, що тягне за собою постійні спроби створити нові бар'єри і наступні за ними багаторічні судові тяжби;
- створити єдину систему стандартів якості продук-

Рис. 3. Напрями та засоби підтримки дрібних фермерів у країнах, що розвиваються

Розробка автора

тів харчування в рамках СОТ. У рамках інших економічних організацій та спілок, таких як Європейський митний союз, подібні стандарти вже існують і дають змогу уникнути додаткових труднощів, пов'язаних з сертифікацією;

- запровадити єдині правила щодо маркування продуктів, які містять ГМО, та встановити порядок і обов'язковість їх нанесення, а також концентрацію ГМО, при якій можна цього не робити. Таке рішення необхідно з огляду на зростаючий соціальний запит на таке маркування, що робить подальше дотримання принципу «Маркування за бажанням» неможливим, оскільки низка виробників змушені робити це під тиском покупців і відсутність єдиних вимог веде лише до ескалації проблеми;

- застосувати практику окремого статистичного обліку міжнародної торгівлі генно-модифікованими та

органічними продуктами з метою створення достовірної бази даних для аналізу товаропотоків і подальшого прогнозування розвитку такої торгівлі за регіонами світу.

Зміна інструментів міжнародної торгівлі для забезпечення цілей сталого розвитку повинна також зосередитися на підтримці дрібних фермерів у країнах, що розвиваються, для стимулювання вітчизняного виробництва. Це може бути досягнуто шляхом створення більш сприятливих умов для дрібних фермерів, які допоможуть підвищити продуктивність праці. Такі умови можуть бути створені завдяки підтримці екологічних методів у сільському господарстві і розширенню доступу дрібних фермерів до місцевих ринків. Водночас є необхідним їх захист від негативного впливу надмірно субсидованого імпорту.

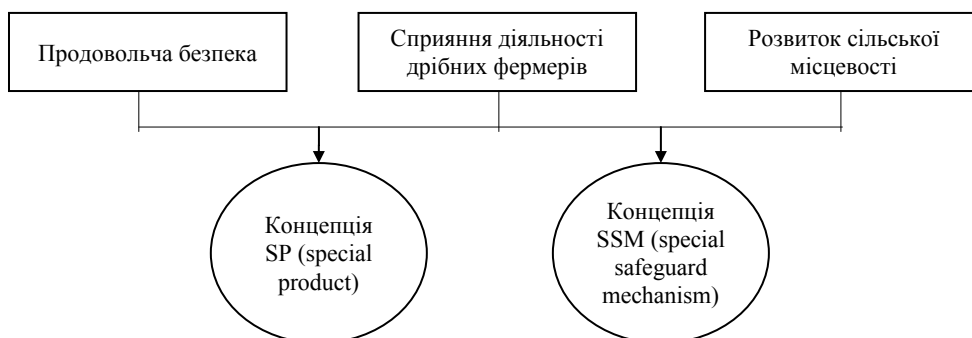

Рис. 4. Мета та інструменти вирішення проблем країн, що розвиваються, у рамках Дохійського раунду переговорів [5]

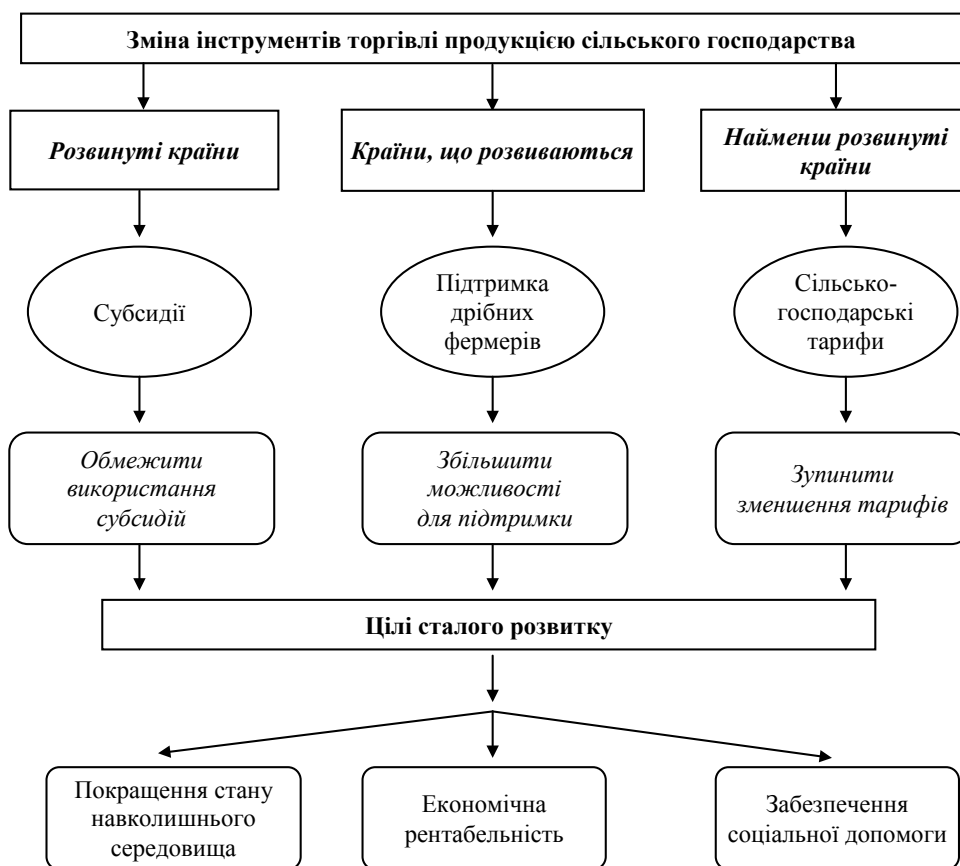

Рис. 5. Зміна інструментів торгівлі продукцією сільського господарства

Розробка автора

Таким чином, комбінація заходів, що підтримують екологічне сільське господарство (за рахунок інвестицій у науково-дослідницьку діяльність, розвитку сільської інфраструктури та державної фінансової і маркетингової підтримки) разом з відповідною торговою політикою, що захищає селян від дешевого імпорту, покращать становище дрібних фермерів у країнах, що розвиваються (рис. 3).

Подальші зміни у режимі міжнародної торгівлі повинні включати вимогу розвиненим країнам достатньо зменшити або усунути шкідливі субсидії, водночас створюючи умови для захисту та сприяння діяльності дрібних фермерів у країнах, що розвиваються.

Головною лавізкою у питанні субсидій в угоді COT про сільське господарство є те, що країни зобов'язані скоротити рівень підтримки, яка спотворює торгівлю, але немає ніяких обмежень на обсяг субсидій. Недавні дослідження показали, що заходи «зеленого кошика» також спотворюють торгівлю, оскільки вони мають значний вплив на ринок. Таким чином, країни, що найбільше субсидують сільське господарство, можуть скоротити свої прямі субсидії, ефективно забезпечуючи такий самий рівень підтримки або навіть збільшуючи його за рахунок інших дозволених заходів.

Країни, що розвиваються, пропонують для збільшення ефективності власного захисту два інструменти (рис. 4): спеціальні продукти (SP) та спеціальний механізм захисту (SSM) у рамках переговорів Дохійського раунду. Метою обох інструментів є сприяння діяльності дрібних фермерів, продовольчій безпеці та розвитку сільської місцевості у країнах, що розвиваються. Така гнучкість політики є критично важливою для просування цілей сталого розвитку і буде захищати країни, що розвиваються, від конкуренції з боку фермерів з розвинутих країн [5].

Відповідно до концепції SP країни, що розвиваються, матимуть право на менше скорочення сільськогосподарських тарифів або навіть залишити деякі на поточному рівні на певний відсоток своїх сільськогосподарських тарифних ліній у рамках умов Дохійського раунду переговорів. Під концепцією SSM розуміють, що країни, які розвиваються, матимуть право на збільшення тарифів у ситуаціях, коли імпорتنі ціни зменшуються або обсяги імпорту зростають. Таким чином, дрібні фермери у цих країнах будуть захищені від стрибків цін та можливих змін виробничих можливостей.

Прийняття цих двох документів було оформлено у Міністерській декларації COT у Гонконзі у 2005 р. Згідно з ними члени COT матимуть гнучкі можливості на самостійне визначення кількості тарифних ліній в якості механізму SP з метою продовольчої безпеки, безпеки дрібних фермерів та забезпечення розвитку сільської місцевості. Країни, що розвиваються, також матимуть право на застосування механізму SSM на основі обсягу імпорту та рівня цін з подальшими точними домовленостями [5].

Підтвердження цих двох понять та інструментів було значним кроком вперед у визнанні з боку COT прав урядів країн, що розвиваються. Тим не менш існує значна опозиція з країн, які є експортерами сільськогосподарської продукції, у тому числі кілька розвинутих країн, які побоюються, що механізм SSM може призвести до

значних втрат експорту. Але пропозиції, які вони внесли, запобігали б нормальній та простій роботі механізму SSM. Таким чином, концепція SSM якщо і буде реалізована, матиме дуже обмежене застосування в країнах, що розвиваються, для забезпечення захисту своїх фермерів від стрибків імпорتنих цін. У будь-якому випадку переговори у рамках Дохійського раунду зайшли у глухий кут і малоймовірно, що механізм SSM буде прийнято найближчим часом.

У рамках ВТО вже існує механізм захисту сільськогосподарської галузі, відомий як special agriculture safeguard (SSG). Проте більшість країн, що розвиваються, не підпали під критерії, необхідні для впровадження цього механізму, в результаті чого лише 20 країн можуть користуватися ним. Таким чином, у більшості країн, що розвиваються, немає належного інструменту боротьби з різким зростанням імпорту. Для того щоб виправити дисбаланс і дати змогу країнам, що розвиваються, забезпечити продовольчу безпеку та належні умови для фермерів, необхідно збільшити кількість країн, які можуть користуватися цим механізмом [5].

Розвинуті та найменш розвинуті країни світу в COT мають майже повну протилежність цілей у зміні регулювання міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією. Так, розвинуті і, відповідно, багаті країни прагнуть до покращення рівня внутрішнього захисту виробництва, а найменш розвинуті країни, що вбачають у збільшенні сільськогосподарського експорту єдиний можливий поштовх до економічного розвитку, прагнуть рівних умов торгівлі для всіх (жодних субсидій). Право сильного (багатшого) поки що виграс: на папері рівні правила торгівлі є правилами для багатих. Відсутність можливостей для субсидування та інвестицій у власне сільське господарство бідних країн є їх власною (вже не світовою) проблемою і замикає коло неможливості і розвитку в майбутньому. Це коло необхідно розірвати. Без усвідомлення необхідності сильним країнам позбавитись частини свого багатства на користь слабких неможливе формування ефективних правил торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Таким чином, створені передумови для реформування міжнародного режиму торгівлі у напрямі зміцнення зусиль щодо сприяння відповідності методів сільського господарства принципам сталого розвитку, які були б вигідними дрібним фермерам для підвищення продуктивності та одночасно більш стійкими і лояльними щодо навколишнього середовища.

Висновки. Напрямок зміни інструментів міжнародної торгівлі повинен бути націленим на відповідність принципам сталого розвитку. Зміна інструментів має відрізнятися залежно від типу країн. У розвинених країнах більш ефективним буде скорочення субсидій, у країнах, що розвиваються, – збільшення підтримки дрібних фермерів, а найменш розвинені країни повинні бути більш захищеними сільськогосподарськими тарифами.

Такі умови можуть бути створені за допомогою просування екологічних методів у сільському господарстві. Ці методи вигідні для дрібних фермерів задля підвищення продуктивності та одночасно більш стійкі та лояльні по відношенню до навколишнього середовища, що відповідає цілям сталого розвитку у сільському господарстві.

Список використаних джерел:

1. Hoffmann U. Assuring food security in developing countries under the challenges of climate change: Key trade and development issues of a fundamental transformation of agriculture / U. Hoffmann // UNCTAD Discussion Paper. – UNCTAD, Geneva, 2011. – № 201.

2. De Schütter O. Report of the Special Rapporteur on the right to food: Addendum, Mission to the World Trade Organization / O. De Schütter. – Geneva, Human Rights Council, 2009.
3. International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development (IAASTD) / Agriculture at Crossroads: Global Report. – Washington, DC, Island Press, 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.unep.org/dewa/agassessment/reports/IAASTD/EN/Agriculture%20at%20a%20Crossroads_Global%20Report%20%28English%29.pdf.
4. Lilliston B. From dumping to volatility: The lessons of trade liberalization for agriculture / B. Lilliston, K. Hansen-Kuhn // Trade and environment review of United Nations. – 2013. – P. 276-279.
5. Ching L.L. The importance of international trade, trade rules and market structures / L.L. Ching, M. Khor // Trade and environment review of United Nations. – 2013. – P. 251-262.
6. Twarog S. Let the good products grow and flow / S. Twarog // Trade and environment review of United Nations. – 2013. – P. 297-300.
7. GM crop use continues to benefit the environment and farmers [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pgeconomics.co.uk/page/36/-gm-crop-use-continues-to-benefit-the-environment-and-farmers>.
8. The World Trade Organization / Agreement on Agriculture [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/14-ag_01_e.htm.
9. Caroline Henkel. GMOS in the WTO: A Critique of the panel's legal Reasoning in EC / C . Henkel. – Melbourne Law School, 2012. – 16 с.
10. EU GMO ban was illegal, WTO rules [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.euractiv.com/trade/eu-gmo-ban-illegal-wto-rules/article-155197>.

Анотация. В работе рассмотрены существующие правила международной торговли в рамках ВТО с точки зрения современных проблем сельского хозяйства разных стран согласно концепции устойчивого развития. Основной задачей стимулирования отдельных форм сельскохозяйственного производства является превращение единой модели промышленного сельского хозяйства в более гибкие и самостоятельные, или «регенеративные» системы, которые постоянно воспроизводят ресурсы, для более высокой производительности и прибыльности с минимальным внешним воздействием, а также решение проблемы голода. В статье проанализированы различные инструменты международной торговли, которые могут способствовать решению этой задачи.

Ключевые слова: сельское хозяйство, международная торговля, инструменты, регулирование, устойчивое развитие, органическая продукция.

Summary. In this work the existing rules of international trade within the WTO in terms of modern agricultural issues in different countries according to the concept of sustainable development. The main objective of stimulating certain forms of agricultural production is the conversion of a single model of industrial agriculture in a more flexible and independent, or «regenerative» system that constantly reproduce resources to higher productivity and profitability with minimal outside influence and solve the problem of hunger. The article analyzes the various instruments of international trade, which can contribute to solving this problem.

Key words: agriculture, international trade, instruments, regulation, sustainable development, organic products.